

Poznań, Łódź, 13.12.2023 r.

Dr hab. Magdalena Olempska-Wysocka
Pracownia Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych
Wydział Studiów Edukacyjnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Recenzja dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego oraz osiągnięcia naukowego będącego podstawą postępowania o nadanie dr Katarzynie Ita Bieńkowskiej stopnia naukowego doktora habilitowanego w dyscyplinie pedagogika

Sylwetka zawodowa Habilitantki – dorobek naukowy poza głównym osiągnięciem, dorobek dydaktyczny i organizacyjny

Doktor Katarzyna Ita Bieńkowska jest absolwentką studiów magisterskich na kierunku filologia polska, specjalność nauczycielska, na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a także licencjackich studiów w zakresie logopedii, które odbyła na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Tytuł doktora nauk medycznych uzyskała w 2007 roku, na Wydziale Lekarskim Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Rozprawę doktorską pt.: *Rozwój mowy dziecka z wadą słuchu – studium przypadku* napisała pod kierunkiem prof. Kazimierza Niemczyka. Recenzentami w tym postępowaniu byli prof. Tadeusz Gałkowski i prof. Mieczysław Chmielnik. W 2000 roku Habilitantka ukończyła także studia podyplomowe z zakresu surdologopedii na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Dr Katarzyna Ita Bieńkowska od 2015 roku zatrudniona jest w Zakładzie Logopedii i Lingwistyki Edukacyjnej, Instytut Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie jako adiunkt. Prowadziła także zajęcia na studiach podyplomowych z zakresu logopedii, neurologopedii i surdologopedii m.in.: na Uniwersytecie Gdańskim, Uniwersytecie Rzeszowskim, Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Praktyczne doświadczenie Habilitantki związane jest z Jej długoletnią pracą m.in. w: Wojewódzkim Szpitalu Podkarpackim im. Jana Pawła II w Krośnie, Centrum Diagnostyki, Leczenia i Rehabilitacji Zaburzeń Słuchu, Głosu i Mowy w Krośnie a także ze Stowarzyszeniem Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Wadą Słuchu w Krośnie. Dr Katarzyna Ita Bieńkowska podejmowała w tym czasie liczne działania związane z organizacją i koordynacją

pracy placówki, rozwojem zawodowym nowych terapeutów, ale także z pracą surdologopedy – w aspekcie diagnozy i terapii mowy dzieci z uszkodzonym słuchem i współpracy z rodzicami, co ma swoje odzwierciedlenie w dorobku zawodowym Habilitantki.

Dorobek naukowy dr Katarzyny Ity Bieńkowskiej oraz jej droga zawodowa sytuuje się w pełni w obszarze pedagogiki, pedagogiki specjalnej. Praca naukowa i dydaktyczna skoncentrowana jest w całości na problematyce uszkodzeń słuchu, a w szczególności na rozwoju i nabywaniu mowy przez dzieci z uszkodzonym słuchem. Zainteresowania naukowe Habilitantki koncentrują się wokół czterech obszarów badawczych, wskazanych przez dr Katarzynę Itę Bieńkowską w autoreferacie (s. 21). Są to:

1. Rozwój mowy dzieci z uszkodzonym słuchem;
2. Uwarunkowania nabywania mowy przez dzieci z uszkodzonym słuchem;
3. Wsparcie społeczne dzieci z uszkodzeniem słuchu i ich rodzin;
4. Uszkodzenie słuchu u osób w wieku senioralnym.

Prezentacja doświadczeń naukowych i zawodowych Habilitantki wskazuje na duże Jej zaangażowanie w pracę naukową, ekspercką, powiązaną z praktyką edukacyjną. Świadczy o tym chociażby fakt powierzenia dr Katarzynie Icie Bieńkowskiej w 2011 roku obowiązków specjalisty w dziedzinie surdologopedii przez Ministra Zdrowia. Jej dokonania wskazują na stawianie sobie kolejnych celów, a także na ich konsekwentną realizację. Pani Doktor stale podnosi swoje umiejętności o czym świadczy udział w programach międzynarodowych. Do najważniejszych można zaliczyć: członkostwo w zespole projektowym – *Jobless Projekt Cooperation between work environment and the environment of education and training its influence in the future of the jobless generation* (Fundacja Galaudete); wymiana dydaktyczno-naukowa w ramach finansowanego przez rząd Szwajcarii programu Swiss-European Mobility Programme (SEMP) czy też członkostwo międzynarodowej grupy specjalistów – Consumer and Professional Advocacy Committee (CAPAC) na zaproszenie Hearing Loss Association of America. Doświadczenia naukowo-badawcze zostały docenione i Habilitantka została zaproszona do udziału w zespołach badawczych, wśród których należy wymienić: członkostwo w zespole badawczym w Katedrze i Klinice Otolaryngologii WUM, pod kierownictwem prof. K. Niemczyka, rolę koordynatora merytorycznego wielośrodkowego programu oceny postępów rehabilitacji dzieci z implantem ślimakowym od 0 do 48 miesiąca życia; konsultanta merytorycznego i koordynatora merytorycznego wielośrodkowego zespołu badawczego badającego skuteczność zastosowania minimikrofonów wspomagających słyszenie w terapii dzieci z implantem ślimakowym; członkostwo w zespole kierowanego przez dr hab. E. Domagałę-Zyśk, prof. KUL, mającego na celu dostosowanie zestawu narzędzi

diagnostycznych TROS-KA; członkostwo w zespole projektowym w Instytucie Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji APS w Warszawie, pod kierunkiem dr hab. A. Olechowskiej, prof. APS, mającym na celu akredytację zagraniczną kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna; a także pomysłodawca i kierownik zespołu badawczego Senior 60+ w Instytucie Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji APS w Warszawie. Zdecydowana większość projektów zakończyła się publikacją naukową a także prezentacją na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych.

Doktor Katarzyna Ita Bieńkowska jest bardzo aktywną badaczką, prowadzi liczną działalność popularyzującą wyniki badań naukowych. Po uzyskaniu stopnia doktora odbyła 4 staże zagraniczne (staż naukowo-metodyczny w Uniwersytecie Jyväskylä na Wydziale matematyki i statystyki Finlandii pod opieką profesora Lauri Kahanpy; staż dydaktyczny Wyższej Szkole Pedagogicznej – Lozanna, Szwajcaria; staż naukowy w Centrum Implantologii przy Szpitalu Uniwersyteckim w Genewie pod opieką dr Angeliki Perez-Formos, oraz staż naukowo-metodyczny w szkołach polskich w Chicago we współpracy z Zrzeszeniem Nauczycieli Polskich (ZNP) w Ameryce) oraz 3 krajowe (staż naukowo-badawczy w Centrum Logopedycznym Instytutu Polonistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego, pod opieką dr hab. Marzeny Stępień, prof. UW; staż naukowy w Katedrze Teorii i Metodyki Wychowania Fizycznego, w Zakładzie Specjalnej Edukacji Fizycznej, Akademii Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki w Katowicach, pod opieką dr hab. Anny Zwierchowskiej, prof. AWF; oraz staż naukowy w Instytucie Pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, opiekun stażu dr hab. Ewa Domagała-Zyśk).

Habilitantka jest także aktywnym członkiem gremiów naukowych, między innymi:

- Polskiego Towarzystwa Logopedycznego
- Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Wadą Słuchu
- Towarzystwa Kultury Języka
- Cochlear Implant International Community of Action
- Słowackiego Stowarzyszenia Logopedów Klinicznych.

Za swoją pracę doktor Katarzyna Ita Bieńkowska była wyróżniana nagrodami - statuetką „Przyjaciel Dźwięków Marzeń” oraz nagrodami Rektora APS.

W czasie swojej pracy zawodowej brała udział w licznych konferencjach naukowych, krajowych i międzynarodowych, kursach i szkoleniach, prowadziła także wykłady za granicą na zaproszenie w tym także w ramach staży. Habilitantka uczestniczyła także w komitetach

organizacyjnych i naukowych konferencji krajowych, popularyzowała naukę poprzez prowadzenie szkoleń warsztatów i paneli dyskusyjnych a także brała udział w webinarach.

Dorobek naukowy dr Katarzyny Ity Bieńkowskiej po doktoracie składa się z ponad 60 publikacji, w tym jedna monografia naukowa, 2 monografie współautorskie, 25 artykułów w monografiach naukowych (w tym autorskich i współautorskich), 6 redakcji monografii, 32 artykuły naukowe (autorskie i współautorskie), sprawozdania i streszczenia z konferencji w czasopiśmie i monografiach, a także książki dotyczące rozwoju mowy dziecka i diagnozy i terapii osób z zaburzeniami mowy (w tym narzędzia diagnostyczne do oceny stanu mowy dzieci z uszkodzeniem słuchu). Przedstawiony do recenzji materiał stanowi 21 pozycji, w tym 1 monografia autorska, 1 monografia współautorska, 14 artykułów i 5 rozdziałów w monografiach naukowych.

W kontekście analizy ilościowej dorobku naukowego Habilitantki wskazać można ich dużą spójność tematyczną, zachowanie właściwej proporcji pomiędzy publikacjami w czasopiśmie naukowych i monografiach wieloautorskich. Dr Katarzyna Ita Bieńkowska publikowała teksty w czasopiśmie o uznanej renomie, jak np. *Niepełnosprawność. Dyskursy Pedagogiki Specjalnej*, *Niepełnosprawność. Półrocznik Naukowy*, *Logopedia*, *Szkoła Specjalna*, *Praca Socjalna*, *International Journal on Disability and Human Development*, *Pediatrics Polska*, *Przegląd Otolaryngologiczny*.

Dorobek publikacyjny Habilitantki w kategoriach bibliometrycznych (która uwzględnia punktację MEiN) wynosi 1534. Cytowania wg Google Scholar 75, bez autocytowań 41.

Monografie współautorskie

Dr Katarzyna Ita Bieńkowska przedstawiła do oceny 1 monografię współautorską, napisaną wraz z A. Jedlińską. Monografia - *Moc rozmowy. O słuchu seniorów w dobie cyfryzacji*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa, 2021 (s. 93), która stanowi prezentację badań własnych Auterek dotyczących samooceny słyszenia i poziomu satysfakcji z życia osób powyżej 65 roku życia. W badaniach wzięło udział 141 osób powyżej 65 roku życia – kobiety i mężczyźni, posiadający i nieposiadający aparat/aparaty słuchowe. Badania wykonano w dwóch województwach – podkarpackim i mazowieckim. Badania przeprowadzono za pomocą dwóch narzędzi - Hearing Handicap Inventory Screening Questionnaire for Adults (HHISQA) - I. Ventry, B. Weinstein (1983) oraz Skali satysfakcji z życia - w polskiej adaptacji Z. Juczyńskiego (2001). Jednakże w monografii nie zostały

zawarte informacje dotyczące rzetelności i trafności zastosowanych w nich narzędzi badawczych. Brakuje także informacji dotyczących adaptacji narzędzia (HHISQA), a także informacji dotyczących jego rewizji. Narzędzie powstało w 1983 roku, jak podają Autorki monografii zatem można by sądzić, że pierwotna wersja narzędzia mogła zostać już przez autorów zmieniona i uzupełniona.

Moją wątpliwość wzbudza także fakt braku pytań badawczych. Autorki w części metodologicznej stawiają cel, określają zmienne zależne (osoby korzystające i niekorzystające z aparatów słuchowych) oraz zmienne niezależne - płeć i wiek, natomiast w zmiennych nie zostały uwzględnione: ocena poziomu słyszenia i poziom satysfakcji w życia - które de facto powinny być uczynione zmiennymi. Dodatkowo np. na stronie 41 Autorki piszą np. o zmiennej - ryzyko wystąpienia US, która nie została uwzględniona we wcześniejszym rozdziale pracy. Dodatkowe zmienne zostały także wskazane we wstępie (s. 8), a nie zostały one uwzględnione w części metodologicznej. W moim przekonaniu postawienie pytań badawczych z pewnością uporządkowałoby analizę zebranego materiału badawczego i określiło kierunki i ramy jej interpretacji.

Niewątpliwie przeprowadzone badania stanowią ważny materiał empiryczny, chociażby ze względu na szczegółowe informacje związane z analizą jakościową danych empirycznych uzyskanych za pomocą kwestionariusza HHISQA (s. 41-45) pomimo mojej wcześniejszej wątpliwości dotyczącej aktualności narzędzia. Każde z pytań Kwestionariusza zostało szczegółowo zinterpretowane - pod kątem ilościowym (procentowym), jakościowym, a także zostały przedstawione zależności pomiędzy dwoma badanymi grupami- osób z aparatami słuchowymi i tych, którzy ich nie mają, ze względu na wiek i na płeć.

Wnioski i dyskusja (rozdział 8.) przedstawionej do oceny Monografii zawiera odniesienie nie tylko do badań własnych, ale także do literatury przedmiotu i dotychczas przeprowadzonych badań. Warto także wspomnieć, że ostatnia, trzecia część pozycji to „Implikacje praktyczne”, która podkreśla konieczność zmiany dotychczasowego sposobu opieki nad osobami starszymi. Jak wskazują Autorki (s. 61) konieczne są nie tylko zmiany systemowe, ale także przełamanie pewnego schematu bierności, pogodzenia się z trudnościami w funkcjonowaniu i większa aktywizacja seniorów i ich rodzin w procesie przywracania słuchu i rehabilitacji. Dużą wartością pozycji są także konkretne strategie wsparcia osób w wieku 60+zagrożonych uszkodzeniem słuchu (s. 63). Autorki na podstawie przeprowadzonych badań, analizy literatury (polskiej i zagranicznej), dotychczas przeprowadzonych badań, oraz doświadczeń własnych - wyodrębniły osiem kluczowych obszarów, w których występują najczęstsze trudności oraz zaproponowały ich rozwiązanie. Obszary te to: diagnoza, edukacja,

technologia, komunikacja z innymi, wsparcie materialne, emocje i motywacja, wskazówki dla rodziny oraz aktywność intelektualna i fizyczna.

Pomimo wskazanych przeze mnie uwag, publikację należy uznać za wartościową, głównie ze względu na rangę podejmowanego problemu – starzejącego się społeczeństwa, stopniowej zmiany paradygmatu opieki nad seniorami, konieczności dostosowania działań pomocowych w kontekście indywidualnego podejścia, jak i w przestrzeni społecznej. Autorki starały się skierować swoje zainteresowania badawcze w stronę tych zagadnień, które w ostatnich latach są szczególnie istotne dla pedagogiki, pedagogii specjalnej – gerontopedagogiki.

Teksty w monografiach wieloautorskich i czasopismach

Przedstawione do recenzji teksty w artykułach i monografiach wieloautorskich zostały podzielone na 4 obszary tematyczne związane z: rozwojem mowy dzieci z uszkodzeniem słuchu (ukierunkowane na metody oceny stanu mowy i terapii dzieci z uszkodzeniem słuchu – narzędzia badawcze i programy terapeutyczne), uwarunkowaniem nabywania mowy (skoncentrowane na sprawności motorycznej w obrębie uwarunkowań terapii logopedycznej, urządzeń wspomagających słyszenie a także skoncentrowane na turnusach rehabilitacyjnych), wsparcie społeczne dzieci z uszkodzeniem słuchu i ich rodzin (z uwzględnieniem współpracy środowiska, wsparcia rodziców, definicji lub/i redefinicji ról jakie pełnią członkowie zespołu terapeutycznego) oraz aspekty związane z uszkodzeniem słuchu osób w wieku senioralnym (podkreślenie roli logopedy a także milion wpływu uszkodzenia słuchu na funkcjonowanie społeczne i komunikowanie się z otoczeniem).

Teksty te można także podzielić na 2 grupy. Pierwszą stanowią opracowania o charakterze teoretycznym (przeglądowym), koncentrujące się z jednej strony na postępowaniu terapeutycznym, programach rehabilitacji małych dzieci z wadą słuchu, obustronnej implantacji ślimakowej, o efektach terapii, systemach wczesnej diagnozy i interwencji terapeutycznej w Polsce, które zostały przygotowane w oparciu o rzetelne badania naukowe i ich wyniki a także na podstawie bogatego doświadczenia praktycznego Habilitantki.

Druga grupa tekstów to teksty empiryczne. Doktor Katarzyna Ita Bieńkowska jest zwolenniczką badań ilościowych. W niektórych tekstach zostały zawarte opisy postępowania metodologicznego, które odwołują się do odpowiednio dobranych technik i narzędzi badawczych. Natomiast w moim przekonaniu w niektórych przypadkach warto byłoby poszerzyć opis zastosowanej procedury badawczej czy też opis i analizę zebranego materiału

badawczego. Przedstawione do oceny teksty dotyczą między innymi adaptacji zintegrowanej skali rozwoju do potrzeb języka polskiego, audytywno- werbalnej terapii dzieci z uszkodzonym słuchem, znaczenia interdyscyplinarnej terapii logopedycznej, potencjału fizycznego i motorycznego dla dzieci z wadą słuchu, wsparcia społecznego, kształtowania się postaw rodzicielskich, funkcjonowania matek dzieci z wadą słuchu, komunikacji, czy też na przykład roli surdologopedy w pracy z pacjentem w wieku senioralnym. Ta część dorobku, przedstawionego do oceny, daje podstawę do stwierdzenia, że zainteresowanie naukowe doktor Katarzyny Ity Bieńkowskiej są sprecyzowane, spójne, ukierunkowane i usytuowane w obszarze pedagogiki, pedagogiki specjalnej i są skoncentrowane wokół zagadnień surdopedagogiki i surdologopedii. Jednakże minusem tej części dorobku są powtórzenia, prezentacja tych samych zagadnień, w poszczególnych artykułach (np. fragmenty artykułu „Program rehabilitacji małych dzieci z wadą słuchu „Dźwięki Marzeń” w województwie podkarpackim” Głos-Język-Komunikacja tom 4), czy też w samych monografiach (np. fragmenty artykułu „Utrata słuchu w wieku senioralnym – implikacje” Praca Socjalna 34(6):15-31), to wpływa niekorzystnie na ich oryginalność.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego wskazanego przez Habilitantkę

Holistyczna koncepcja wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym – „Podróż do Mowy”; Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, 2022 Warszawa, ss. 343, recenzenci wydawniczy: prof. Marzenna Zaorska, dr hab. Agnieszka Olechowska, prof. APS.

Przedstawiona do oceny dysertacja mieści się w problematyce badawczej pedagogiki. Podejmowany w niej problem dotyczący wychowania słuchowo-werbalnego dzieci z uszkodzeniem słuchu został zaprezentowany w szerokim aspekcie wokół wspierania procesu nabywania mowy w mikrosystemie rodzinnym. Habilitantka przedstawiła istotę podejmowania wczesnej interwencji z jednej strony w perspektywie edukacji, ale także ze względu na dalsze, samodzielne życie społeczne osoby z uszkodzeniem słuchu. Przedstawione rozważania zostały oparte na teorii bioekologicznego rozwoju człowieka Uriego Bronfenbrennera, a konstrukt wielowektorowy perspektywy badawczej pozwolił Autorce na odniesienie się do zakresów wpływu środowiska na życie człowieka. Dysertacja składa się z wprowadzenia, wykazu skrótów i symboli, trzech części – teoretycznej, empirycznej - zawierającej założenia metodologiczne badań własnych oraz wyników. Zakończenie stanowi część zawierająca dyskurs praktyczno-wdrożeniowy, będący perspektywą autorskiej koncepcji wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym.

Niewątpliwie Habilitantka zmierza się z problematyką bardzo dobrze jej znaną zarówno pod względem teoretycznym jak i praktycznym.

W części pierwszej, podzielonej na 6 rozdziałów Habilitantka zbudowała teoretyczny kontekst dla podejmowanych w dalszej części pracy badań empirycznych. Dokonała w nim charakterystyki kluczowych pojęć i terminów z zakresu wspierania rozwoju dzieci z uszkodzeniem słuchu, odwołując się w nim także do współcześnie stosowanej klasyfikacji ICF, co jak wskazuje sama Autorka umożliwia stworzenie podstawy dla kompleksowego diagnozowania, opisywania, planowania, terapii a w efekcie także oceny jej efektywności (s. 36). W dalszej części przedstawiła rozwój człowieka w ujęciu ekologicznej teorii systemów Uriego Bronfenbrennera, opisała proces nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu, ze szczególnym uwzględnieniem czynników determinujących proces nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu wskazując szanse i zagrożenia, opisując charakterystykę możliwych stanów rozwoju mowy odwołując się do literatury przedmiotu. W części teoretycznej poruszono także zagadnienia dotyczące rehabilitacji słuchu i mowy dzieci z uszkodzeniem słuchu. Habilitantka w bardzo szczegółowy sposób przedstawia program powszechnych przesiewowych badań słuchu u noworodków, nurt rehabilitacji dzieci z uszkodzeniem słuchu, opisuje proces wychowania słuchowo-werbalnego we wspieraniu procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu, a także jak wygląda proces włączania rodziców w proces terapeutyczny dziecka z uszkodzeniem słuchu w środowisku domowym. Warto zauważyć, że dr Katarzyna Ita Bieńkowska odwołuje się w tej części pracy do literatury polskojęzycznej, angielskojęzycznej a także do własnych doświadczeń zawodowych. Widoczna jest duża spójność językowa, ale przede wszystkim wiedza Habilitantki dotycząca tego zagadnienia. Ostatni rozdział w tej części pracy dotyczy wsparcia rodzin dzieci z uszkodzeniem słuchu. Autorka omawia rodzaje wsparcia społecznego, formy, a także wskazuje na znaczenie wsparcia społecznego które jest udzielane rodzinom wychowującym dzieci z uszkodzonym słuchu. Jak podkreśla sama Autorka *zmiany jakie zachodzą w czasie i w obrębie całego systemu bioekologicznego rozwoju człowieka wpływają na modyfikację postaw oraz nurtów i tendencji dominujących na świecie w zakresie terapii dzieci z uszkodzeniem słuchu, wskazują także na konieczność redefinicji działań i ról podejmowanych wobec tej grupy zatem istotnym elementem w procesie wczesnej interwencji jest wsparcie społeczne udzielane rodzicom* (s. 128).

Dalszą część pracy stanowi prezentacja założeń metodologicznych badań własnych. Doktor Katarzyna Ita Bieńkowska szczegółowo omawia założenia badawcze oraz organizację badań. Przedmiotem prezentowanych badań uczyniła czynniki determinujące skuteczność

postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikro systemie rodzinnym rozpatrywane w świetle teorii biologicznego rozwoju człowieka. Na tej podstawie zostały wyodrębnione dwa cele badawcze: poznawczy - dotyczący zidentyfikowania czynników determinujących skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikro systemie rodzinnym w świetle teorii biologicznego rozwoju człowieka; a także cel praktyczno-wdrożeniowy - dotyczący opracowania holistycznej koncepcji wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikro systemie rodzinnym. Na tej podstawie Habilitantka wyodrębniła pytania badawcze główne i szczegółowe:

1. Jakie można zidentyfikować czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym w świetle teorii bioekologicznego rozwoju człowieka?
 - 1.1. Jakie można zidentyfikować czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w dyskursie teoretycznym?
 - 1.2. Jakie czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu występowały w programie „Dźwięki Marzeń”?
 - 1.3. Jak można sklasyfikować zidentyfikowane w ramach badań własnych czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w świetle teorii bioekologicznego rozwoju człowieka Bronfenbrennera?
 - 1.4. Jaka jest efektywność zidentyfikowanych w ramach badań własnych czynników determinujących skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym?
2. Jaką można zaproponować nową metodę wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym?

Nie do końca rozumiem celowość postawienia pytania 1.1 ze względu na to chociażby, że znaczna część rozważań teoretycznych prezentowana już była w pierwszej części pracy. Patrząc na wyniki badań własnych Habilitantki w tym zakresie (Tabela 21, s. 198-205) dostrzegam klasyfikacje i zidentyfikowanie czynników determinujących skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy, ich podziału na dyskurs teoretyczny i empiryczny, z uwzględnieniem makrosystemu, egzosystemu, mikrosystemu, mezsystemu i chronosystemu bez odniesienia do literatury. Zabrakło tu wskazania, kto de

facto badania przeprowadził wcześniej i na podstawie czyich doniesień prowadzona jest analiza Pani Doktor. Zaproponowane zestawienie jako wynik kwerendy literatury jest wartościowe, ale brakujące w nim odniesienia do bibliografii wymagają uzupełnień w przyszłości.

Habilitantka Podzieliła swoje badania na 4 etapy, widoczna jest tutaj duża staranność w przygotowaniu i przeprowadzeniu badań empirycznych, ich szczegółowe opracowanie a także wielość poruszanych wątków.

W przygotowanej pracy przyjęto paradygmat transformacyjno– emancypacyjny, a same badania przeprowadzono z zastosowaniem metod mieszanych, co ma uzasadnienie w postawie pragmatycznej. Zgodnie z teorią metod mieszanych Autorka przyjęła tezę o kompatybilności. Jako metody badań Habilitantka wskazała kwerendę systemową literatury, deskrypcję i analizę istniejącego w latach 2006-2017 programu „Dźwięki Marzeń”, elementy klasycznej metody monografii pedagogicznej, stosując różnorodne techniki badawcze takie jak: obserwacja uczestnicząca, wywiady, rozmowy z organizatorami, beneficjentami i realizatorami programu a także analizę opisów zawartych w dotychczasowych publikacjach naukowych i dostępnej dokumentacji. Na ostatnim etapie badań własnych Autorka przyjęła strategię triangulacji danych ilościowych i danych jakościowych. Warto zauważyć, że przy zbieraniu danych ilościowych Habilitantka posłużyła się metodą sondażu diagnostycznego, techniką w wywiadu kwestionariuszowego ustrukturyzowanego. Zastosowano tutaj *Kartę oceny programu 60 kroków*, która stanowi autorskie narzędzie Habilitantki. Szkoda, że narzędzie to nie zostało bardziej szczegółowo opisane w części metodologicznej i dołączone do pracy. Jego pojawienie się w książce pozwoliłoby czytelnikowi na pogłębione zrozumienie analizowanych treści.

Badaniami podłużnymi (w latach 2006-2017) objęto początkowo grupę 3210 dzieci, które były beneficjentami programu „Dźwięki Marzeń”, w wieku od trzeciego miesiąca życia do czwartego roku życia z wrodzonym, obustronnym, prelingwalnym uszkodzeniem słuchu, które zostało wykryte podczas Programu Powszechnych Przesiewowych Badań Słuchu u Noworodków, ich rodziców, a także realizatorów programu „Dźwięki Marzeń” - terapeutów i koordynatorów. Ostatecznie analizie poddano 1750 wyników badań. Jak wskazuje Autorka, w badaniach wzięło udział 80% rodziców słyszących i jedynie 17% rodziców z uszkodzeniem słuchu i 3% osób, gdzie jeden rodzic był z uszkodzeniem słuchu.

Kolejny rozdział stanowi analizę uzyskanych wyników badań własnych. Habilitantka w bardzo szczegółowy i analityczny sposób opisuje i analizuje uzyskany w toku badań materiał empiryczny. Warto podkreślić ich wnikliwość i uporządkowanie, co świadczy o zaangażowaniu badawczym i dobrym opanowaniu warsztatu. Prezentowane w rozprawie treści, a szczególnie ostatnia trzecia część pracy dotyczą autorskiej, holistycznej koncepcji wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikro systemie rodzinnym ma zarówno wartość poznawczą jak i przede wszystkim praktyczną. Habilitantka na podstawie przeprowadzonych badań określa założenia programowo-organizacyjne „Podróży doMowy”, określa standardy działania poszczególnych osób, wskazując, że *istotnym elementem powodzenia prowadzonej w mikrosystemie rodzinnym terapii jest nawiązanie profesjonalnych relacji i wytworzenie atmosfery zaufania oraz współpracy między rodziną dziecka z uszkodzeniem słuchu a terapeutą- mentorem* (s. 272). Ciekawym aspektem poruszonym w tej części pracy są także rekomendowane działania i zakresy wsparcia rodziców w poszczególnych fazach procesu nabywania mowy przez dzieci uszkodzeniem słuchu, które zostały zebrane i przedstawione w formie tabeli (s. 278-279). Stanowią one ważny i inspirujący element implikacji dla praktyki surdopedagogicznej i surdologopedycznej. Warto także wspomnieć o wyodrębnionych przez Habilitantkę obszarach kluczowych kompetencji rodziców i terapeutów-mentorów wspierających proces nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym, z uwzględnieniem obszaru wiedzy, umiejętności praktycznych, postaw - w zakresie konsekwencji i efektywności, odpowiedzialności i sprawczości, wsparcia i kontaktów społecznych a także kultury osobistej w komunikowaniu się.

Jak wskazuje Doktor Katarzyna Ita Bieńkowska, program „Podróż doMowy” może stanowić ważny element w projektowanych zmianach modelu edukacji wysokiej jakości dla wszystkich (edukacji włączającej). Mógłby być wykorzystywany w systemie wczesnego wspomaganie, edukacji przedszkolnej, a w przypadku dzieci z uszkodzeniem słuchu w kontekście zniesienia ograniczeń, które uniemożliwiają lub utrudniają funkcjonowanie (bariery komunikacyjne, mentalne, edukacyjne, techniczne, organizacyjne). Należy podkreślić, że autorska i holistyczna koncepcja wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu wpisuje się w trendy edukacji włączającej, oceny funkcjonalnej i uniwersalnego projektowania. Całość pracy habilitacyjnej oceniam pozytywnie i uznaję ją za ważną w obszarze pedagogiki, pedagogiki specjalnej.

Konkluzje

Formułując wniosek końcowy dotyczący omawianego dorobku naukowego, składający się z artykułów, rozdziałów w pracach zbiorowych i monografii Habilitantki, należy podkreślić, że spełniają one kryteria stawiane pracom naukowym. Zdecydowanie głównym walorem recenzowanego dorobku jest poznawcza, społeczna oraz praktyczna ważność podejmowanej przez doktor Katarzynę Itę Bieńkowską problematyki. Podsumowując, Habilitantka w swojej działalności naukowo-badawczej podejmuje aktualną i istotną problematykę dotyczącą diagnozy i terapii dzieci z uszkodzeniem słuchu a także wsparcia ukierunkowanego na rodziców. Jest niewątpliwie samodzielnym badaczem, logopedą, pedagogiem.

W końcowym wniosku stwierdzam, że całość dorobku naukowo-badawczego, organizacyjnego i dydaktycznego spełniają wymagania określone w art. 219 ust. 1, pkt 2. i 3. Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz.U. 2020 poz. 85, z późn. zm.). W związku z powyższym wnioskuję o nadanie dr Katarzynie Icie Bieńkowskiej stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Z poważaniem
